

## Sprawozdanie Wydziału krajowego

w przedmiocie upoważnienia do użycia z funduszu krajowego kwoty aż do wysokości 50.000. zł. na regulację Sanu między Przemyślem a Składem solnym.

### Wysoki Sejmie!

Odezwą z dnia 7. Sierpnia b. r. l. 32.572 c. k. Namiestnictwo przedstawiło Wydziałowi krajowemu projekt uregulowania Sanu na przestrzeni między Przemyślem a Składem solnym wraz z planami i kosztorysami. Roboty, któreby w tym celu wykonane być miały obejmują ośm przekopów a mianowicie: pod Buszkowicami, Buszkowiczkami, Bolestraszcami, Wyszatycami, Torkami, Waławą i Sośnicą; skopanie sterczących brzegów pod Hureczkiem, Medyką i Baryczem; budowę trzech tam na lewym brzegu między Przemyślem i Buszkowicami, wreszcie opaski dla ochrony prawego brzegu między Składem solnym i Baryczem. Koszta wszystkich tych robót wynosiłyby według sporządzonego w c. k. Namiestnictwie preliminarza wydatków wraz z kosztami zarządu i kierownictwa technicznego 469.397 zł. 58 ct.

Obecnie roboty regulacyjne na Sanie prowadzone są w części wyłącznie z funduszków państwowych, a w części w drodze konkurencyjnej. Mianowicie na przestrzeni od ujścia Sanu pod Łapiszowem do Jarosławia Skarb państwa ponosi wszystkie wydatki na budowle wodne, na dalszej przestrzeni zaś od Jarosławia do Przemyśla tylko dwie trzecie części a resztę strony interesowane w drodze konkurencyi. Projektowana w wspomnianej na wstępie odezwie c. k. Namiestnictwa regulacja Sanu między Przemyślem a Składem solnym należy do ostatniej kategorii robót a tem samym koszta jej wykonania miałyby ponieść w  $\frac{2}{3}$  Skarb państwa (315.616 zł. 55  $\frac{1}{2}$  ct.) a w  $\frac{1}{3}$  strony interesowane (153.781 zł. 2  $\frac{1}{2}$  ct.) przyczem postawiło c. k. Namiestnictwo zasadę, że w stosunku powyższym przyczynić się mają do kosztów każdej budowli wszystkie strony interesowane całego okręgu inundacyjnego między Przemyślem a Składem solnym.

Powyższe szczegóły stanowią główną osnowę projektu c. k. Namiestnictwa. Zanim takowy przedłożony został c. k. Ministerstwu, zarządziło c. k. Namiestnictwo rozprawę konkurencyjną, której wynik nie był pomyślnym. Wprawdzie tylko mała część stron interesowanych wprost sprzeciwiła się zamierzonej regulacyi ale także i część stron interesowanych, które bezwarunkowo przyrzekły swój udział w konkurencyi, nie jest bynajmniej tak znaczną, jak oczekiwać pozwalały niezaprzeczone a doniosłe i trwałe korzyści wspomnianego projektu regulacyjnego. Za to wcale znaczną jest liczba stron interesowanych, które albo nieobecne były przy rozprawie, a tem samem okazały obojętność dla całego planu, albo zgadzając się na zamierzoną regulację i przyrzekając uiszczenie całkowitego lub częściowego datku konkurencyjnego, osłabiły swoje deklaracye pewnemi warunkami i zastrzeżeniami, które w takich wypadkach bardzo utrudniają wykonanie pożądanego dzieła.

Skreślony ogólnie rezultat rozprawy konkurencyjnej przedstawia się w cyfrach według odezwy c. k. Namiestnictwa, jak następuje:

Datki konkurencyjne stron interesowanych, które przy rozprawie zapewniły swój udział wynoszą 59.220 zł., datki stron, które nie złożyły żadnego oświadczenia albo tylko warunkowo zapewniły swój udział 25.661 zł. 2 ct., wreszcie datki stron, które obecnie wprost nie zgadzają się na zamierzoną regulację wynosiłyby w danym razie 68.900 zł.

Chociaż wynik rozprawy konkurencyjnej bynajmniej nie odpowiadał ważności i użyteczności zamierzonego dzieła mimo to c. k. Namiestnictwo przedłożyło swój projekt c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych. Na relacyę c. k. Namiestnictwa „oznajmiło“ — są to słowa wspomnianej na wstępie odezwy — „c. k. Ministerjum reskryptem z dnia 8. Lipca b. r. l. 6.513, że w ogóle zgadza się z projektem regulacyi, że jednak projekt ten należy uważać jako pracę przygotowawczą. Regulacya bowiem rozdzieloną będzie na więcej lat, rzeka zaś ciągle podlega zmianom i roboty wykonane w jednym miejscu wpłyną na układ koryta w innych miejscach, przeto w swoim czasie mają być dla pojedynczych miejsc budowy wyrobione szczegółowe projekta, w których uwzględni się te zmiany.

„Co do stopniowego urzeczywistnienia projektowanych budowli orzekł pan Minister, że „z powodu tej regulacyi nie nastąpi podwyższenie rocznej dotacyi na budowle wodne i że na pokrycie „przypadających na Skarb państwa  $\frac{2}{3}$  części kosztów budowy i wydatków na tamiarzy, co rok mogą być użyte z funduszków państwowych 30.000 zł. w. a. Całą więc regulację należałoby na 10 lat „rozdzielić.

„Ze względu jednak na okoliczność, że konkurencyja nie zobowiązała się złożyć  $\frac{1}{3}$  części „na wydatki na właściwą budowę, a nawet, że nie osiągnięto większości dla pokrycia tej części „wydatków zastrzegł pan Minister, aby budowli tych przed zapewnieniem się o złożeniu datków nie „rozpocząć, albowiem Rząd doświadczył już w niezliczonych przypadkach, iż musiał zrzec się „odebrania kwot, które zaliczkowo za zwrotem od konkurencyi wypłacił, należy zatem zapobiedz, „ażeby i teraz nie zaszedł ten przypadek.

„Oznajmił zatem Pan Minister, że będzie najpewniejszym środkiem przyprowadzenia do „skutku regulacyi Sanu między Przemysłem a Składem solnym, jeżeli Reprezentacya kraju zagwarantuje funduszowi budowli wodnych spłacenie  $\frac{1}{3}$  części kosztów przypadających na konkurencyą „i przyjmie na siebie odebranie datków od stron interesowanych.

„Zarządził także pan Minister wspomnianym reskryptem, aby zapytano, czy fundusz krajowy „nie przyczyniłby się znaczniejszym datkiem do tej regulacyi, skutki projektowanych budowli są bowiem „dla kraju wielkiej wagi.“

Przedstawiając warunki zawarte w reskrypcie c. k. Ministra spraw wewnętrznych do decyzji Wydziałowi krajowemu, c. k. Namiestnictwo podnosi, że sprawa cała powinna być jak najspieszniej załatwioną najpierw dla samej ważności przedmiotu, a powtórę z tego powodu, że w razie pomyślnego

załatwienia kwota potrzebna z funduszków państwowych musiałaby być wstawioną w najbliższy preliminarz państwa.

Wskutek tego Wydział krajowy wziął całą sprawę bezzwłocznie pod ścisłą rozwagę i przedstawia Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia załączony projekt uchwały, który uzasadnia w poniższych uwagach.

Wysokie dla całego kraju znaczenie projektu przez c. k. Namiestnictwo wypracowanego nie wymaga bliższego uzasadnienia. Coroczne wylewy Sanu, których zgubne skutki na dobrobyt ludności wiejskiej zawsze łagodzone być muszą ofiarami ze Skarbu krajowego i państwowego, przekonali już, że regulacja tej rzeki należy do rzędu najżywniejszych potrzeb krajowych, a ostatni wylew w roku bieżącym jeszcze dosadniej poparł to zdanie.

Wydział krajowy, który tyle razy z małym, prawie żadnym skutkiem przedstawiał c. k. Rządowi potrzebę szybszego i rozleglejszego podjęcia robót około regulacji rzek galicyjskich, widzi w przedstawionym projekcie c. k. Namiestnictwa pocieszającą wskazówkę, że jego dawniejsze przedstawienia tak słuszne i wyczerpująco uzasadnione prędzej lub później osiągną swój cel w zupełności. Z tego stanowiska oceniając projekt c. k. Namiestnictwa, Wydział krajowy nie waha się przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek, ażeby fundusz krajowy przyczynił się do wykonania dzieła kwotą aż do wysokości 50,000 zł.

Że wobec spodziewanych korzyści projektu regulacyjnego, kwota powyższa nie jest wygórowaną, wskazuje już same przyszłe skrócenie biegu rzeki. Mianowicie po dokonanej w ten sposób regulacji Sanu skróci się bieg rzeki pod Buszkowickami z 2000 na 800 sążni, pod Bolestraszcami z 1240 na 270 sążni; cała zaś przestrzeń rzeki od Buszkowic do Składu solnego teraz 18.000 sążni długa sprostuje się na 9.223 sążni.

Jednakże wobec mnogich a niezaspokojonych potrzeb kraju, których stosunek do szczupłych środków funduszu krajowego jest zawsze niepomysłny, Wydział krajowy mniema, że fundusz krajowy może się przyczynić tak znaczną kwotą dopiero po uzyskaniu pewności, iż zamierzony skutek całkowicie osiągnięty być może. Tymczasem warunki postawione przez J. Ex. p. Ministra spraw wewnętrznych, obudzają niejedną wątpliwość i zniewalają Wydział krajowy do postawienia zawartych w projekcie uchwały zastrzeżeń.

Najniebezpieczniejszym dla pomyślnego załatwienia sprawy warunkiem wydaje się Wydziałowi krajowemu projektowane przez c. k. Rząd rozłożenie robót na lat 10.

Doświadczenie bowiem wieloletnie aż nadto dobitnie wykazało, jak mało pożądanego skutku wydały budowle wodne, których wykonanie na długi przeciąg czasu rozłożone bywało, i że takowe w najlepszym razie korzyściami nie zdołały powetować wydatków, które powolny postęp robót zawsze znacznie powiększał. Przedmioty budowlane, które tylko wraz z innymi na dłuższej przestrzeni rozrzuconemi, jedną całość tworzącemi mają rację bytu i wszelkie warunki pożyteczności, nietylko nie działają skutecznie, ale nadto same nie mają trwałości, jeżeli nie tworzą całego systemu, mającego uregulować ogólny prąd wody. Przedmioty takie pojedyncze, same nie mogą się oprzeć silnemu nawałowi wody już przy pierwszym wylewie, a gdyby nawet w ciągu kilkuletnich robót nie zaszedł wcale ten nadzwyczajny wypadek, to zawsze przypuścić można, że w ciągu lat tylu nastąpić muszą tak znaczne zmiany w korycie rzeki, iż gruntownie zmienione położenie rzeczy, gruntownej też zmiany potrzebnych budowli wymagać będzie, i że jeszcze przed ostatecznym wykończeniem całego projektu potrzeba będzie przystąpić do rekonstrukcyi najpierw wykonanych, już nie odpowiadających budowli. Wobec tego faktu co najwięcej czteroletnie trwanie robót wydaje się Wydziałowi krajowemu niezbędnym warunkiem prawdziwej produktywności wydatku.

Powód dla którego c. k. Rząd pragnie wykonać projektowaną regulację Sanu dopiero w ciągu lat dziesięciu, nastręcza Wydziałowi krajowemu jeszcze jedną, bardzo ważną uwagę. Pan Minister nie zamierza wcale podwyższyć dotacyi przeznaczonej co roku w budżecie państwowym na

regulację Sanu a wynoszącej wraz z robotami zachowawczymi 60.000 zł. Z tej kwoty poświęca Rząd niniejszemu projektowi corocznie 30.000 zł. i w ten sposób pokryć może dopiero w 10 latach przypadającą na skarb państwa część wydatków t. j. 315.616 zł. 55 1/2 ct. Pomoc z funduszu państwowego byłaby w braku osobnej na ten cel dotacji iluzoryczną. Roboty regulacyjne bowiem wykonane na przestrzeni między Przemysłem a Składem wywołałyby w takim razie stosunkowe zaniechanie budowl w innych miejscach. W podobnej małoznaczącej zmianie kierunku i rozkładu robót regulacyjnych ze stanowiska krajowego zbyt mało upatrywać możemy korzyści, ażeby w zamian za nie fundusz krajowy mógł przyczyniać się do pokrycia wydatków 50 tysięcznym zasiłkiem.

Drugie zastrzeżenie zawarte w pierwszym ustępie załączonego projektu uchwały jest także niezbędnym warunkiem pomyślnego załatwienia sprawy. Stosunkowo niekorzystny wynik pierwszej rozprawy konkurencyjnej można tem tłumaczyć, że strony interesowane mając przed sobą plan jeszcze nie zatwierdzony i nie wiedząc, że fundusz krajowy przyjdzie im w pomoc tak znaczną kwotą, wahały się przyjąć na siebie zbyt uciążliwe zobowiązania.

W razie przyjęcia niniejszego projektu uchwały rozprawa konkurencyjna musiałaby być wznowioną przy współudziale delegata Wydziału krajowego a wtedy oczekiwać można, że pomoc funduszu krajowego i utorowana droga do pożądanego celu obudzą w stronach interesowanych trafniejszy pogląd na własny interes i większą gotowość do ofiar już zmniejszonych, które w krótkim czasie sownie powetowane zostaną. Warunek tedy, że przed przyjęciem zobowiązania pieniężnego na fundusz krajowy resztująca kwota przypadająca na strony konkurencyjne musi być na podstawie bądź ich dobrowolnych deklaracji bądź też orzeczeń c. k. władz w całości pokrytą i w swoim czasie przez c. k. Rząd ściągniętą, nie wydaje się Wydziałowi trudnym do wykonania.

Z ściąganiem należności konkurencyjnych łączy się ściśle postawiony przez J. Ex. p. Ministra spraw wewnętrznych a nieuwzględniony w projekcie uchwały warunek, ażeby „Reprezentacja „kraju zagwarantowała funduszowi budowl wodnych spłacenie 1/3 kosztów przypadających na konkurencyję i przyjęła na siebie odebranie datków od stron interesowanych“.

Że taki warunek równa się żądaniu, ażeby Reprezentacja kraju kosztem funduszu krajowego wyreńczyła w wydatkach strony interesowane jeżeli nie całkowicie to przynajmniej w znacznej części, tego dowodzić nie potrzeba. Jeżeli bowiem, jak mówi odezwa c. k. Namiestnictwa, „Rząd doświadczył już w niezliczonych przypadkach, iż musiał zrzec się odebrania kwot, które zaliczkowo za zwrotem od konkurencyi wypłacił,“ to prawie zaręczyć można, że w niniejszej sprawie fundusz krajowy poręczając funduszowi państwowemu uiszczenie datków konkurencyjnych byłyby wystawiony na ogromne straty. Wydział krajowy będąc pozbawionym władzy wykonawczej musiałby w każdym wypadku udawać się do władz rządowych o zastosowanie środków przymusowych celem ściągnięcia zalegających należności. Jeżeli zaś energia władz rządowych tyle razy nie wystarczała na ściągnięcie należności funduszu państwowego, to tem mniej mogłaby ona zasłonić od strat fundusz krajowy zwłaszcza, że trudno przypuścić, ażeby władze rządowe okazywały większą gotowość do wspierania władz autonomicznych, aniżeli władz własnych.

Zamierzona regulacja potrwa co najmniej cztery lata, a spłata należności konkurencyjnych może trwać jeszcze długo potem. Któż zaręczy, że do tej pory nie zajdzie zmiana stosunków w stosunku władz rządowych wobec władz autonomicznych?

Mniemamy, że wobec takiego stanu rzeczy Wysoki Sejm nie mógłby przyjąć na fundusz krajowy żądanej przez c. k. rząd gwarancyi nawet w takim razie, gdyby ona była nienaruszalnym warunkiem wykonania całego projektu.

W drugim ustępie projektowanej uchwały Wydział krajowy pragnął zapewnić się, że roboty będą wykonane trwale i oszczędnie. Dla stron powołanych do konkurencyi przedsiębiorstwa w robotach regulacyjnych nie będzie tak jak dla obcego przedsiębiorcy wyłącznie źródłem zysku, lecz

zarazem niejako pracą około własnego dobra. Strona interesowana chociażby nawet nie powodowała się wcale względami na dobro publiczne, sumienniej wykona robotę niż inny przedsiębiorca już z tego powodu, że działa także w własnym interesie i pragnąć musi, ażeby jak najdłużej odpowiadało swojemu celowi dzieło, które ma ją ochraniać od strat dotkliwych, a które także i od niej wymagało ofiary pieniężnej. Wreszcie strony powołane do konkurencyi jako zamieszkałe w tej okolicy znają najlepiej miejscowe stosunki i warunki przedsiębiorstwa a tem samem będą mogły wykonać poruczone im roboty i prędzej i lepiej, aniżeli obcy przedsiębiorca.

Wobec powyższego sprawozdania Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt uchwały ./

Lwów dnia 7. Września 1874.

Marszałek krajowy

**Leon książę Sapieha w. r.**

Członek Wydziału krajowego

**Władysław hr. Badeni w. r.**

Wszystko to, co zostało napisane, jest wynikiem wieloletnich badań i doświadczeń. Autorzy nie błądzą, że ich praca przyczyni się do postępu nauki i doświadczenia. Wierzą, że ich praca zostanie przyjęta z zainteresowaniem i że przyczyni się do rozwoju nauki i doświadczenia.

Wydawca: Państwowe Wydawnictwo Naukowe  
Wydanie I, Warszawa 1974 r.

Wydanie I, Warszawa 1974 r.

Wydawca: Państwowe Wydawnictwo Naukowe  
Wydanie I, Warszawa 1974 r.

Wydawca: Państwowe Wydawnictwo Naukowe  
Wydanie I, Warszawa 1974 r.

# U c h w a ł a.

I. Sejm krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem upoważnia Wydział krajowy do przyjęcia w pomoc konkurencyi powołanej celem wykonania regulacyi Saanu na przestrzeni między Przemysłem a Składem solnym datkiem z funduszu krajowego do wysokości 50.000 zł. w. a. jednakże tylko w takim razie.

- a) jeżeli c. k. Rząd odstąpi od projektowanego rozłożenia robót regulacyjnych na lat 10 a natomiast udzieli specjalnej dotacyi, któraby umożliwiła ich wykonanie w ciągu lat czterech;
- b) jeżeli wznowiona wskutek przyzwolonej subwencyi krajowej, rozprawa konkurencyjna przy współudziale delegata Wydziału krajowego, taki osiągnie skutek, że brakująca dziś jeszcze część sumy kosztorysowej zostanie na podstawie dobrowolnych deklaracyi stron interesowanych albo wskutek orzeczeń c. k. władz pokrytą a w swoim czasie przez c. k. Rząd ściągniętą.

II. Sejm krajowy objawia życzenie, ażeby pierwszeństwo w uzyskaniu przedsiębiorstwa na wykonanie robót regulacyjnych przez c. k. Rząd konkurencyi przyznaniem zostało.

---

